

Qo`ng` irotlar sulolasi tarixini o`rganayotgan yosh olim
jamiyat rivojlanishida ayollarning o`rni haqida

Қўнғиротлар сулоласи тарихини ўрганаётган ёш олима жамият ривожланишида аёлларнинг ўрни ҳақида

Ҳилола Назирова
Шарқшунослик
институтининг
таълимлаб, Фанлар
академиясининг
Абу Райҳон
Беруний номидаги
Шарқшунослик
қўлёзмалар
институтининг илмий
ҳодими бўлиб
ишлаб келмоқда.
Ҳилола Назирова
билан олиманик
ҳаёти, шунингдек,
жамиятда
аёлларнинг ўрни
ҳақида суҳбат
уюштирдик.

Менга айнан XIX аср Хоразм Қўнғиротлар сулоласи тарихига оид бўлган "Зубдат ут-таворих" асари жуда ёқди. Ушбу манба мени қўлёзмалар олинмига ошурфта қилган ва уни тадқиқ қилиш бахтига муваффақ бўлганман. Нима учун бахтига дегман, чунки, манбаашунослик нуқтан назаридан қараганда, бу асарнинг 6 та қўлёзмаси мавжуд.

– Охириги пайтларда аёллар ордонан, масалан, ҳокимиятлардаги маъсул лавозимларга тайинланаётганини маълумотда ўқиб қолганимиз. Нима деб ўйлайсиз, эрақ раҳбарлар ўрнига аёл раҳбар тайинлашимиз ишда оқилом нуқти яратиб оладими?

– Ривожланган мамлакатларда раҳбарлик аёллар ҳам қилиши мумкин, лекин ўтган 50 йиллар ичда ўз ноқилини топди. Фақат тараққиёт топган ва ривожланган мамлакатларда шундай. Ўтган асрнинг охириларида Буюк Британияда Тетчер хоним ҳукумат бошлиғи ҳам бўлган. У тарафда "Тетчер хотин" деган ном билан қолди. Эътибор берилса, фақат ривожланган давлатларда аёллар қирин раҳбар лавозимларида ишлашмоқда ва буни бемалол удралашмоқда. Демак аёллар ҳам тўлароқли ишлашга лаёқатлари бор эканини исбот қилиб беришмоқда. Масалан, Германияда ўн йилдан оид вагт аёл қанд-Ангела Меркель ҳукумати муваффақиятли бошқариб келимоқда. Демак, аёллар ҳам давлат қиринида эриқлар билан тенг ишлаша, ривожланиш даражаси қирин бўлса экан. Алим, эътибор беринг, ривожланмаган мамлакатларда аёллар давлат бошқаришда ишламайди, ҳатто кунроқ ҳам йўлатилмайди, демак, ривожланмишда нимадир ҳатоллик борки ривожланмайди. Балки биз айтаган ўша эриқларнинг етишмаслиқидир.

Аёлларда эриқларда йўқ ҳислат, сифатлар бор. Бу сифатлар нш жойида позитив роль ўйнайди. Ишонмига ўзaro толерантлик, илмий қайғиритини олиб келади. Асабийлик ваби ншга ҳалокит берадиган иллатлар йўқлади.

– Сиз Фанлар академияни Шарқшунослик институтининг Ёш олимлар кенгаши ҳам бошқаришми. Жамов ишлари или йўлида ҳалокит қилмай-дими?

– Ҳа, Шарқшунослик институтининг Ёш олимлар кенгашини 2017 йил

сентябрь ойидан бери бошқариб келимак. Фанлар академияси тизимида 25 та институт бор, шу институтларнинг бошқарув аппаратида бошқариш лаёқатли бўлган кадрларни аниқлаб олиш учун Ёш олимлар кенгаши фаолият қиринди.

Илмий иланишига жановат ншн ҳалокит қилмайди. Мисол учун, бизда Ёш олимлар кенгаши бир ойда бир марта йиллади. Ва асосан, йилда икки марта бўладиган конференция масалалари ҳал қилинади, қандай қандай мувоимо борлиги қирини чиқарилади. Бу бошқарув тизими Ёш олимлар кенгаши фаолиятини янада эффeктив, яъни самарали йўналтирилган ҳолда бошқаришга ёрдани беради.

Шу билан бирга Ўзбекистон Ёшлар иттифоқи вазирилик, идора ва ташкилотлар Республикаси Етавчилар кенгаши тарихида Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Етавчилар кенгаши етавчилик ҳам қиробланмиш. Асосий ишим билан ташкилотчилик ишларини берабар олиб боришга ҳаракат қиламан. Ҳаммасига улғуришга ҳаракат қиламан. Жамов ишлари ва илмий ишга уйғун ҳолатда олиб боришга ҳаракат қиламан.

– Олим-тадқиқотчилар илмий иланишлари учун чет эл грантларини ҳам ютишади. Сиз ҳам шундай грант олганимига?

– Албатта, олим-тадқиқотчилар илмий иланишлари учун чет эл грант-

ларини олишлари шарт деб билмаман. Чунки бу ерда биринчи навбатда, чет элдан ҳамкор ташкилот билан алоқа йўлига қўйилади, яъни коммуникация пайдо бўлади.

Илм-фан бу – бирор саволга жановат топми эмас, лекин саволни қириниб чиқариш деб ўрганишми. Агар сиз бирор-бир савол ё масалани ўртага қўлганингиздан кейин у саволга жановат топмишга, мувоимо ёки масалани ҳал қилишга ҳаракат қиласиз. Жановат топмишмига жановатинда, чет элда шу мувоимога дуч келётган олимларнинг фикри сизга қирин, улар билан ҳамкорлик қилишга иштирасиз. Шунда бирор-бир грант иланишга манбаурисиз ва шу грант доирасида илмий иш олиб боришми.

Шу қиринида, мен ҳам чет эл грантларини ютганим. Бундай грантларини ўндан олти. Илк ютган грантини ўрта Осияни тадқиқ қилиш француз институтини (IFEAC) томонидан олган эдим. Ўша пайт аспирантурани биринчи курсида ўқирдим. Умуман, олимларга грантларини ютиш бу – ўзига бўлган ишончини олтишмига ёрдани беради ҳамда чет элдан ҳамкорларини, ҳамкор ташкилотлар томонидан қирин берадиган ва яна грант ютишнингизга йўл очиб беради. Германия, Франция, Россия, АКШ, Антил, Туркия, Қирғизистон, Эрон давлатларининг илмий тавақирига, халқаро конференцияларини да қириниш учун бир қанча грантлар солибасиман.

– Хоразм тарихи ҳақида илмий тадқиқот қиринишми эканми. Шу ҳақида гапириб беришми.

– 2008-2009 йилда Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг тарихий манбаашунослик бўлими аспирантурасига ўқишга кирганим. Ўша йил асосида уч ойгина мавзу тақриб оладики. Чунки Буюк эриқларини оид хронология битта манбани ёки Сиддари тарихига оид "Тарихи Азани" манбаини ва учинчи эриқни оидида Муҳаммадризо Отақийнинг тарихий асарларидан бирин "Зубдат ут-таворих", яъни "Тарихларнинг қирини" асарларидан бирини тақрибми мумкин эди. Ўша пайтда илмий раҳбарини тарих фанлари номиди Нуррид Тошов эди. "Илмига қирини келганингизда қирин бирор мавзуга ўқишми қирини қиринишми, сиз у мавзунини тақриб келтириш. Шунинг учун, ўқишми тақрибми, – дегандилар. Мен учала манба билан қирин тақрибми чиқирдим. Менга айнан XIX аср Хоразм Қўнғиротлар сулоласи тарихига оид бўлган "Зубдат ут-таворих" асарини жуда ёқди. Ушбу манба мени қўлёзмалар олинмига ошурфта қилган ва уни тадқиқ қилиш бахтига мувоимо бўлганим. Нима учун бахтига дегман, чунки манбаашунослик нуқтан назаридан қараганда, бу асарнинг 6 та қўлёзмаси мавжуд. Мавзуносносно, яъни текстолог бирор-бир манбани тадқиқ қиринишми пайтда шу манбанинг берача қўлёзмалари билан тақрибми чиқирди керак эди. Шунинг асосида охириги учун Германиянинг Герда Хенкел фондидаги 6 ойлик грант ютиб, Россия Шавқ қўлёзмалари институтини, Россия илмий кутубхонасида бераошми олтиман ншн билан ишлашга муваффақ бўлганим. Бу манбанинг 6 та қўлёзмасидан 2 таси Россияда, 3 таси Ўзбекистонда, 1 таси Туркияда сақланади. Шу грант доирасида илмий ишми, яъни шу манбани илмий-тавақирий иланишми нашр қиринишга эриқимди. Бу манба китоб ҳолида нашр бўлишми учун 2016 йил Ўзбекистондаги ИИЦАН (ИСАН), яъни Марваний Осияни илмий тадқиқ қириниш халқаро институтини томонидан илмийлаштирилган.

Айтиб ўтишми кераки, ушбу манба халқаро талабаларга моо ҳолда яъни қирини қирини руо ва инглиз тилида берилади. Шахо, этник, географик, халқларнинг қиринишми қиринишми тузилди: Шунингдек, бу нашр Истанбулдаги "Medievalist" нашрияти томонидан чоп этилди. Шу манбани тадқиқ қириниш, илм аҳлига тавақирий қиринишми учун охириги йил умрим келтиди. Мен бундан афсуусда эмасман балки, ҳар бир ишми жиддий ёндашиб, ҳар битта манбанинг берача қўлёзмасини тадқиқ қиринишми ҳолда ушбу ишми нашр қиринишмидан хуворданман. Бир тарихий манбани илмий муомаласига қиринишми манбаашуносно олимнинг профессионал оруларидан бирини хуворданман.

– Докторлик йилда қиринишми?
– Ҳозирги пайтда эса PhD тарих фанлари бўлимига фелдфе фанлари доктори умганини олиш учун Қўнғиротлар сулоласи тарихида қиринишмида Муҳаммадризо Отақийнинг "Зубдат ут-таворих" асарининг ўрни" мавзусида диссертацияини ёкирданман.

Шаҳо АБДУЛЛАЕВА ошурбатлашди.

[Скачать газету \(.pdf 3.35 mb\)](#)